

*Т.М. Кисла, студентка гр. 301-А,
науковий керівник Т.Ю. Кузьменко, асистент
кафедри архітектури житлових і громадських будівель,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка*

МОЛОДІЖНІ ЦЕНТРИ ДОЗВІЛЛЯ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

У статті розкрито передумови розвитку центрів дозвілля, охарактеризовано специфіку центрів дозвілля на сучасному етапі.

Ключові слова: *центр дозвілля, клуб, дозвілля, індустрія розваг.*

В статтє раскрыты предпосылки развития центров досуга, охарактеризовано специфику центров досуга на современном этапе.

Ключевые слова: *центр досуга, клуб, досуг, индустрия развлечений.*

Актуальність теми дослідження. Радикальні зміни в суспільстві, політичні й економічні реформи в Україні створюють нові умови для розвитку національної культури, задоволення духовних інтересів та рекреаційних потреб людини і залучення її до соціально-культурної творчості. Це посилює необхідність наукового дослідження сутності, природи й специфіки сучасного культуротворчого процесу, зокрема, його особливого різновиду – сфери культурного дозвілля, специфіка якої особливо гостро виявляється у функціонуванні культурно-дозвіллевих інститутів. Одними із найпотужніших серед них є клуби та інші заклади клубного типу, діяльність яких визначається динамікою розвитку суспільства й культурного простору, закономірностями функціонування культурно-дозвіллевої сфери.

Сучасні уявлення про функції закладів клубного типу породжені принципово новим розумінням культури дозвілля: дозвіллева діяльність сприймається як культуротворчий процес, що стимулює розвиток творчої індивідуальності, передбачає поліваріативність культурно-дозвіллевих та рекреаційних заходів, створює умови для виявлення та задоволення свободи вибору дозвіллевих потреб та інтересів і утвердження на цьому підґрунті системи цінностей особистості.

Розв'язання зазначених проблем у подоланні суперечностей дозволить запропонувати для вітчизняної дозвіллевої практики ефективні механізми регулювання діяльності клубних закладів, формування й організації рентабельної клубної системи, збагачення та урізноманітнення сучасних форм культурно-дозвіллевої діяльності клубів України з урахуванням досягнень світової практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення закономірностей становлення та розвитку установ дозвілля й рекреації в нашій країні неможливе без глибокого, об'єктивного аналізу світового досвіду. В працях зарубіжних вчених – Дж. Буллара, Д. Гоббса, Л. Джеймсона, Дж. Дюмазедьє, К. Едінгтона, Дж. Келлі [1-6] та інших, в яких розкривається сутність і природа

рекреації й дозвілля, взаємозв'язок комерційних і некомерційних дозвіллевих послуг, що надаються в сфері дозвілля. За даними вітчизняних соціологів, дозвілля становить 30 – 35 % від усього часу, однак лише 10 – 12 % українців уміють розумно та з користю організувати свій вільний час.

Мета статті. Дослідження полягає у вивченні й узагальненні основних тенденцій організації та закономірностей розвитку культурно-дозвіллевої діяльності клубів на прикладі зарубіжного досвіду.

Виклад основного матеріалу. В сучасному суспільстві у сфері дозвілля сконцентровано величезний ринковий потенціал. Процес індустріалізації дозвілля, що розпочався наприкінці XIX століття, у XX столітті, особливо у другій його половині, набирає дедалі швидших обертів, індустрія дозвілля стає пріоритетною, високоприбутковою сферою економіки для інвестицій. Зарубіжна статистика свідчить, що щорічний прибуток закладів дозвілля в сучасному світі складає більше 200 млрд. дол. Щороку ця сума зростає на 10–15 % залежно від демографічних змін, технологічних інновацій, глобалізації соціально-культурних процесів.

Передумови виникнення й розвитку мережі закладів дозвілля та рекреації в зарубіжних країнах були такі: збільшення вільного часу (щоденного, щотижневого, відпускнуго); скорочення робочих годин та поширення часткової зайнятості; зростання сімейного добробуту, що відкрило нові можливості для організації дозвілля за власним бажанням; розвиток соціальної політики (пенсійне забезпечення, медичне страхування, оплачувані відпустки, пільгова система, каси сімейної допомоги на підприємствах, чеки-вакансії, бюро сімейної допомоги); скорочення витрат праці та часу на ведення домашнього господарства; підвищення освітнього та культурного рівня населення; науково-технічний та інформаційний розвиток суспільства. Ці фактори суттєво вплинули на формування готовності зарубіжного суспільства сприйняти сучасну концепцію дозвілля та відпочинку. Другорядними, хоч і не менш важливими чинниками, що активізували залучення населення до індустрії дозвілля, є такі: пропаганда засобами масової інформації позитивів відповідного проведення свого дозвілля; розробка системи «відпочинку в кредит»; постійне оновлення, удосконалення та розширення дозвіллевих товарів та послуг; систематичне вивчення дозвіллевих запитів та бажань населення; розвиток інфраструктури дозвіллевих закладів; зміцнення матеріально-технічної бази дозвіллевих закладів; налагодження виробництва товарів дозвіллевого, спортивного та туристичного призначення.

В розвинених країнах Заходу набуло поширення поняття «індустрія дозвілля», що охоплює: готельне господарство (готелі, мотелі, туристичні та спортивні бази, центри відпочинку); заклади культурного відпочинку (кінотеатри, театри, оркестри, хореографічні студії, мистецькі школи, концертні установи); розважальні й видовищні заклади (цирки, ярмарки, карнавали, парки відпочинку, гральні заклади, нічні клуби, казино); заклади активного відпочинку (спортивні клуби різних видів, більйардні салони, майданчики для гри в гольф, басейни, іподроми, ковзанки, треки); клуби-ресторани, кафе-клуби;

сімейні рекреаційні комплекси та центри дозвілля; державні зони відпочинку та історико-культурні місця.

Джон Булларо та К. Кедінгтон вважають, що рекреація охоплює, передусім, туризм та мандрівки, розважальні послуги, дозвілля на природі, мережу громадського харчування та роздрібну торгівлю [2].

Джон Крослі та Л. Джеймсон розглядають дозвілля як сферу, що поєднує у собі три самостійні галузі: транспортну промисловість, готельне господарство та місцеву індустрію дозвілля [3].

Англійський вчений Е. Пратт [1] до індустрії дозвілля умовно відносить діяльність людини у сферах музики, кіно, радіо, телебачення, преси, реклами.

Незважаючи на різні тлумачення поняття «дозвілля», науковці та практики виділяють його специфічні ознаки, орієнтація на надання послуг; функціонування на комерційних засадах; спрямованість на отримання прибутку; просування та продаж рекреаційних послуг і товарів. Послуги комерційного дозвілля активно реалізуються за такими напрямками: туризм та спорт, виробництво дозвіллевих товарів, розважальна індустрія, відпочинок на природі.

Сучасні тенденції діяльності і розвитку мережі закладів дозвілля:

- визначальний мотив дозвіллевих центрів-одержання прибутку;
- еволюція центрів дозвілля від парків відпочинку до тематичних і казкових парків;
- інтеграція засобів обслуговування, що призвела до поєднання на одній території різних за призначенням дозвіллевих закладів: парку, готелю, мережі магазинів, клубу, кінотеатру. Яскравим прикладом поширення дозвіллевої індустрії на традиційні заклади дозвілля може бути розважальний центр «Тропікана», що відкрився у Нью-Джерсі (США) у 1988 році. На території центру розташовано парк відпочинку, атракціони, готель, казино, гумористичний клуб, приміщення для зустрічей та спілкування, магазини;
- пошук нових, ефективних форм організації дозвіллевої та рекреаційної діяльності шляхом розвитку спільної роботи комерційних дозвіллевих закладів з фондами, асоціаціями, виховними й освітніми установами.

Результатом спільних зусиль держави, бізнесових структур та громадських організацій було створення Національного центру культури імені Кеннеді (Нью-Йорк, США), Діснейлендів (Флорида та Каліфорнія, США), Шведської атлетичної асоціації (сьогодні нараховує більше 15 тисяч клубів із спортивних видів дозвілля для сімей), численних дозвіллевих комплексів («Шпиледром», «Якобсплейхауз», «Тіффані», «Топ екк 1», Німеччина).

У 70-х роках ХХ століття відкриваються великі парки відпочинку з потужною матеріально-фінансовою базою та високим технологічним рівнем. Парк, створений Уолтом Діснеєм, і сьогодні є зразком паркового обслуговування для усіх парків Європи. В межах парків створюються готелі, ресторани, автостоянки, театри, басейни, бібліотеки, дитячі центри.

До чинників, які надають популярності парку не лише, як місцю відпочинку, а й як туристичному центру та курортній зоні, можна віднести: формування цінностей сімейного відпочинку; інноваційність запропонованого

парком способу сімейного дозвілля; поєднання культури, традицій та звичаїв населення з дозвіллевими новаціями (наприклад, відкриттям у парках Південно-Східної Азії зимових селищ та ковзанок); створення у межах парку «казкової» атмосфери, «чарівного» світу, що відволікає відвідувачів від щоденних турбот та буденних проблем; високоякісне обслуговування; естетичність паркового середовища; розвиток автомагістралей, авіації, залізниць.

Потужних обертів у Північній Америці, Європі, Японії набуває будівництво штучних зон дозвілля (синтетичні тропіки, імітовані середземноморські поселення, казкові тематичні парки, технічні ярмарки). Такі «кунсткамери» дозвілля пропонують ознайомитися із світовими надбаннями «вдома»: незважаючи на погодні зміни та природні катаклізми, відвідати штучні пляжі, покататися на ковзанах та лижах влітку; оглянути Голландське селище у Нагасакі (Японія).

Висновок. Сучасний етап розвитку характеризується зростанням розважальних закладів. Одним з головних факторів розвитку спеціалістами визначається збільшення вільного часу та доходів населення. Клуби стали основним місцем проведення вільного часу більшості людей у віці 20 – 40 років. Згідно статистичних даних більше 15 % населення великих міст регулярно відвідують клуби і різні організовані розважальні заходи. Відвідувачі клубів представляють соціально активні верстви населення. Від клубу відвідувачі у першу чергу очікують особливої атмосфери і максимально комфортної обстановки. Найважливішою рушійною силою в розвитку індустрії дозвілля є технологічні досягнення людства, що дозволили реалізувати нові, раніше нереальні, види дозвілля та розваг, а також зробили їх безпечними для використання. Технологічні досягнення дозволяють людині досить швидко та якісно поглиблювати свої знання, знайомитись з культурою інших народів світу, що сприяло розвитку бажання сучасної людини подорожувати.

Література:

1. Pratt A.C. *Research papers in Environmental and Spatial Analysis* / Andy C. Pratt // Department of Geography. London School of Economics. — 1997. — № 41 - С.50-55.
2. Bullaro J. *Commercial leisure services managing for profit, service and personal satisfaction* / John Bullaro, Christopher R. Edginton. — New York : Macmillan Publishing Company. — 1986.- С.143-146.
3. Crossley J.C. *Introduction to commercial and entrepreneurial recreation* / John. C. Crossley, Lynn. M.Jamieson. — 2nd ed. Champaign, IL : Sagamore Publishing. — 1993-С.28-31.
4. Аванесова Г. А. *Культурно-досуговая деятельность : теория и практика организации.* / Г. А. Аванесова. - М.: Аспект Пресс, 2006. — 240 с.